

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра філософії та міжнародної комунікації

ЗАТВЕРДЖЕНО

Гуманітарно-педагогічний факультет
“ 19 ” червня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

УКРАЇНА В СУЧАСНОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ

Галузь знань 29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Факультет гуманітарно-педагогічний

Розробник доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації, д-р. політ.
наук Андрій ГОЛЬЦОВ

Київ – 2025 р.

Опис навчальної дисципліни. Україна в сучасному геополітичному просторі

Навчальна дисципліна «Україна в сучасному геополітичному просторі» належить до обов'язкових курсів при підготовці здобувачів вищої освіти з галузі знань 29 «Міжнародні відносини», спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» другого (магістерського) рівня. Для забезпечення потреб сучасної України у співпраці з іншими державами, її повноцінної участі в міжнародних організаціях потрібні фахівці з міжнародних відносин вищої кваліфікації. Магістри міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій мають бути здатними для виконання фахових завдань, які стосуються, зокрема, аналізу геостратегії України щодо регіонів та країн світу, виявлення геополітичних проблем розвитку нашої держави й пошуку шляхів їх розв'язання. Навчальна дисципліна складається з двох змістових модулів: «Геополітичний простір. Основні засади геополітики України» та «Сучасна геополітика України».

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	магістр	
Спеціальність	291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	
Освітня програма	«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	90	
Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проєкт (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Денна форма здобуття вищої освіти	Заочна форма здобуття вищої освіти
Курс (рік підготовки)	2	2
Семестр	3	3
Лекційні заняття	12 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	12 год.	8 год.
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	66 год.	74 год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	6 год.	

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни «Україна в сучасному геополітичному просторі» полягає у формуванні в здобувачів вищої освіти наукових знань щодо сучасного геополітичного простору, геополітики Української Держави на різних ієрархічних рівнях просторової організації світу; формуванні вмінь та навичок

студентів проводити дослідження геополітичного середовища України, її геополітики щодо різних регіонів та держав світу.

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Спеціальні (фахові) компетентності(СК):

СК2. Здатність приймати обґрунтовані рішення щодо здійснення міжнародної та зовнішньополітичної діяльності.

СК9. Здатність виявляти та аналізувати особливості розвитку країн та регіонів, сучасних глобальних, регіональних та локальних процесів, та місця в них України.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПН5. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію про стан міжнародних відносин, світової політики та зовнішньої політики держав.

ПН9. Готувати аналітичні довідки, звіти та інші документи про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій.

2. Програма та структура навчальної дисципліни для:

– повного терміну денної (заочної) форми навчання.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Геополітичний простір. Основні засади геополітики України														
Topic 1. Geopolitical Space. The Geostrategy and Geopolitics of the State / Тема 1. Геополітичний простір. Геостратегія та геополітика держави	1	15	2	2			11	15	2	2			11	
Тема 2. Історичний розвиток українського геополітичного простору	2	15	2	2			11	15	1	1			13	
Тема 3. Геополітичне положення та потенціал України	3	15	2	2			11	15	1	1			13	
Разом за змістовим модулем 1		45	6	6			33	45	4	4			37	
Змістовий модуль 2. Сучасна геополітика України														
Тема 5. Геополітика незалежної України	4	15	2	2			11	15	2	1			12	
Тема 6. Україна в європейському	5	15	2	2			11	15	1	2			12	

геополітичному просторі													
Тема 7. Геополітика України в регіонах світу	6	15	2	2			11	15	1	1			13
Разом за змістовим модулем 2		45	6	6			33	45	4	4			37
Усього годин		90	12	12			66	90	8	8			74

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Geopolitical Space. The Geostrategy and Geopolitics of the State / Геополітичний простір. Геостратегія та геополітика держави	2
2	Історичний розвиток українського геополітичного простору	2
3	Геополітичне положення та потенціал України	2
4	Геополітика незалежної України	2
5	Україна в європейському геополітичному просторі	2
6	Геополітика України в регіонах світу	2
	Разом	12

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Геополітичний простір. Геостратегія та геополітика держави	2
2	Історичний розвиток українського геополітичного простору	2
3	Геополітичне положення та потенціал України	2
4	Геополітика незалежної України	2
5	Україна в європейському геополітичному просторі	2
6	Геополітика України в регіонах світу	2
	Разом	12

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Геополітичний простір. Геостратегія та геополітика держави	11
2	Історичний розвиток українського геополітичного простору	11
3	Геополітичне положення та потенціал України	11
4	Геополітика незалежної України	11
5	Україна в європейському геополітичному просторі	11
6	Геополітика України в регіонах світу	11

	Разом	66
--	-------	----

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування;
- співбесіда;
- тестування;
- захист рефератів;
- самооцінювання.

7. Методи навчання:

- метод проблемного навчання;
- метод практико-орієнтованого навчання;
- кейс-метод;
- метод проєктного навчання;
- метод навчання через дослідження;
- метод навчальних дискусій та дебат;
- метод командної роботи, мозкового штурму
- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анування, рецензування, написання реферату).

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Геополітичний простір. Основні засади геополітики України		
Семінарське заняття 1. Геополітичний простір. Геостратегія та геополітика держави	Збирати, обробляти та аналізувати інформацію про стан міжнародних відносин, світової політики та зовнішньої політики держав. Готувати аналітичні довідки, звіти та інші документи про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій. Аналізувати геополітичне положення України на різних ієрархічних рівнях. Використовувати основні методи геополітики для вивчення формування українського геополітичного простору та його трансформації.	10
Завдання для самостійної роботи 1.		10
Семінарське заняття 2. Історичний розвиток українського геополітичного простору		10
Завдання для самостійної роботи 2.		10
Семінарське заняття 3. Геополітичне положення та потенціал України		10
Завдання для самостійної роботи 3.		10
Реферат (з теми за вибором студента)		10
Модульна контрольна робота 1.		30
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Сучасна геополітика України		
Семінарське заняття 4. Геополітика незалежної України	Збирати, обробляти та аналізувати інформацію про стан міжнародних відносин, світової політики та зовнішньої політики держав. Готувати аналітичні довідки, звіти та інші	10
Завдання для самостійної роботи 4.		10
Семінарське заняття 5. Україна в європейському геополітичному		10

просторі	документи про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій. Виявляти зовнішні та внутрішні причини головних геополітичних проблем незалежної України. Характеризувати геополітичні інтереси України в регіонах та країнах пострадянського простору. Виявляти геополітичні проблеми інтеграції України в європейський геопростір.	
Завдання для самостійної роботи 5.		10
Реферат (з теми за вибором студента)		10
Семінарське заняття 6. Геополітика України в регіонах світу і		10
Завдання для самостійної роботи 6.		10
Модульна контрольна робота 2.		30
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 \cdot 0,7 \leq 70$	
Екзамен	30	
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна та результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедалейнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	Порушення норм академічної доброчесності при виконанні студентами наукових та навчальних робіт є неприпустимим. Несамостійне виконання тестових завдань, списування під час виконання модульного та семестрового контролю (екзамену) заборонені (зокрема, не допускається використання мобільних девайсів). Наукові роботи студентів, їхні реферати мають містити правильно оформлені посилання на використані джерела та літературу.
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення:

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни «Україна в сучасному геополітичному просторі» (на навчальному порталі НУБіП України eLearn – <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=5208>);
- конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
- підручники, навчальні посібники;
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти.

10. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Вегеш М., Палінчак М., Петрінко В. *Геополітика в постанях і термінах* : підручник. Ужгород : Гельветика, 2022. 784 с.
2. Вегеш М., Петрінко В. *Геополітична енциклопедія* : навч. посіб. Ужгород, 2022. 676 с.
3. *Глобальна економіка* : навч. посіб. / Н. М. Вдовенко, Л. В. Богач, В. Л. Герасимович та ін. Київ : НУБіП України, 2021. 319 с.
4. *Глобальна та національна безпека: підручник* / авт. кол.: В. І. Абрамов, Г. П. Ситник, В. Ф. Смолянчук та ін. / за заг. ред. Г. П. Ситника. – К. : НАДУ, 2022. 784 с.
5. *Глобальна та національна безпека: словник-довідник* / уклад. : Г. П. Ситник, О. І. Пошедін, М. М. Шевченко та ін. ; за заг. ред. Г. П. Ситника. Київ : НАДУ, 2022. 784 с.
6. Гольцов А. Г. *Геополітика та політична географія* : підручник. Київ : ЦУЛ, 2021. 416 с.
7. Дністрянський М. С. *Загострення геополітичних взаємин у період постмодерну та становище України* : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 154 с.
8. Дністрянський М. С. *Політична географія та геополітика України* : навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2022. 344 с.
9. Ігнат'єва Т. В. *Геополітика України в категоріях і поняттях: минуле та сучасність* : навч. посіб. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2021. 112 с.
10. *Інформаційна безпека* : підручник / В. В. Остроухов, М. М. Присяжнюк, О. І. Фармагей та ін. ; під ред. В. В. Остроухова. Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. 412 с.
11. Ліпкан В. А. *Політичні засади геостратегії сучасної Української Держави* : монографія. Одеса : Гельветика, 2024. 830 с.
12. Мальська М. П. *Основи європейської інтеграції* : підручник / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк. – К. : Центр учбової літератури, 2021. 320 с.
13. Парахонський Б. О. *Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл* : монографія / Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська. К. : НІСД, 2021. 560 с.
14. Резнікова О. О. *Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища* : монографія. Київ : НІСД, 2022. 532 с.
15. Сюткін С. І. *Політична географія* : навчальний посібник. Суми : ТОВ «ВПП «Фабрика друку», 2022. 120 с.
16. Указ Президента України №392/2020 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України». URL : <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
17. Указ Президента України №448/2021 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України» URL : <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>
18. *Українська призма: Зовнішня політика 2020. Аналітичне дослідження*. ГО «Рада зовнішньої політики “Українська призма”», Фонд ім. Ф. Еберта. Київ, 2021. 344 с.

19. *Українська призма: Зовнішня політика 2021. Аналітичне дослідження. ГО «Рада зовнішньої політики “Українська призма”», Фонд ім. Ф. Еберта. ТОВ «Вістка». Київ, 2022. 328 с.*
20. *Шульга М. А. Геополітика : навч. посіб. Київ : Київський ун-т, 2021. 239 с.*
Допоміжні
21. *Андрущенко (Гринько) С. В. Україна в сучасному геополітичному середовищі. К. : Логос, 2021. 288 с.*
22. *Визначення рівня енергетичної безпеки України: аналіт. доп. / Суходоля О. М., Харазішвілі Ю. М., Бобро Д. Г. та ін. ; за заг. ред. О. М. Суходолі. К. : НІСД, 2021. 71 с.*
23. *Власюк О. С., Кононенко С. В. Кремлівська агресія проти України : монографія. К. : НІСД, 2017. 304 с.*
24. *Геоекономіка та геополітика України : навч. посіб. / А. Шидловський, Г. Півняк, М. Рогоза, С. Випанасенко. Дніпропетровськ : НГУ, 2021. 282 с.*
25. *Головченко В. І., Дорошко М. С. Гібридна війна Росії проти України: історико-політичне дослідження : монографія. К. : Ніка-Центр, 2021. 184 с.*
26. *Дністрянський М. С. Геополітика : навч. посіб. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2021. 436 с.*
27. *Дністрянський М. С. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології. Львів : ЛНУ, 2023. 111 с.*
28. *Донцов Д. Геополітика. Харків : Фоліо, 2021. 604 с.*
29. *Дорошко М. С., Шпакова Н. В. Геополітичне середовище та геополітична орієнтація країн СНД : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2021. 204 с.*
30. *Європейська інтеграція та міжнародна співпраця : посіб. / В. А. Мандрагеля та ін. ; за заг. ред. В. А. Мандрагелі, Л. А. Шереметьєвої. Київ : НАДУ, 2021. 286 с.*
31. *Кандиба Ю. І., Кучер І. І. Політична географія з основами геополітики : навч.-метод. компл. Харків, 2022. 96 с.*
32. *Кулініч М. А., Татаренко Н. О., Ціватий В. Г. Світові інтеграційні процеси в умовах трансформації міжнародних систем : навч. посіб. / за ред. Л. Д. Чекаленко. Київ : ДАУ, 2023. 628 с.*
33. *Кузь О. М., Коротков Д. С. Геополітика. Харків : Вид. ХНЕУ, 2021. 180 с.*
34. *Курбан О. В. Сучасні інформаційні війни в мережевому он-лайн просторі : навч. посіб. Київ : ВІКНУ, 2022. 286 с.*
35. *Перепелиця Г. М. Україна – Росія: війна в умовах співіснування : монографія. Київ : Стилос, 2021. 880 с.*
36. *Російська політика в Чорноморському регіоні: загрози й виклики для України : аналіт. доп. / Александров О., Филипенко А., Власенко Р. та ін. ; за заг. ред. І. Веремія, М. Паламарчука. Київ : НІСД, 2021. 37 с.*
37. *Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ : НІСД, 2022. 496 с.*
38. *Словник геополітичних термінів та понять / упоряд. і ред. В. С. Крисаченко ; за заг. ред. О. С. Власюка, П. П. Кононенка. Київ : Фоліант, 2022. 208 с.*
39. *Стафійчук В. І. Політична географія світу : навч. посіб. Херсон : Олді-Плюс, 2021. 305 с.*
40. *Стратегічні комунікації в міжнародних відносинах: монографія / В. М. Бебик, С. І. Даниленко, В. В. Копійка та ін. Київ : Вадекс, 2021. 442 с.*

41. Сучасний стан і перспективи розвитку й трансформації Північноатлантичного альянсу : аналіт. доп. / В. Кравченко, В. Орлик, М. Замікула та ін. ; за заг. ред. М. Паламарчука та О. Александрова. Київ : НІСД, 2021. 36 с. URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/suchasnyy-stand-i-perspektyvy-rozvytku-y-transformatsiyi>
42. Ткаченко В. Росія: ідентичність агресора : монографія. Київ : Академія, 2022. 256 с.
43. Україна в постбіполярній системі міжнародних відносин : підручник / В. А. Манжоло, В. Ю. Константинов, С. В. Андрущенко та ін.; кер. авт. кол. В. А. Манжоло; за ред. Л. В. Губерського. Київ : Київський університет, 2021. 512 с.
44. Чекаленко Л. Д., Федуняк С. Г. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів) : підручник. Київ : Вид. дім «Персонал», 2021. 464 с.
45. Acharya A., Buzan B. The Making of Global International Relations: Origins and Evolution of IR at its Centenary. Cambridge: Cambridge University Press, 2023. 392 p.
46. Dalby S. Anthropocene Geopolitics: Globalization, Security, Sustainability. Ottawa : University of Ottawa Press, 2021. 250 p.
47. Dodds K. Geopolitics: A Very Short Introduction. 3rd ed. Oxford : Oxford University Press, 2022. 176 p.
48. Flint C. Introduction to Geopolitics. 3rd ed. London : Routledge, 2022. 334 p.
49. International Politics: Classic and Contemporary Readings / S. Handler, R. Person (eds.) 2th ed. Washington, DC: CQ Press, 2021. 456 p.
50. The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations / J. Baylis, S. Smith, P. Owens (eds.). 7th ed. Oxford : Oxford University Press, 2021. 610 p.

Електронні інформаційні ресурси

1. Електронний депозитарій ДВНЗ «Ужгородський національний університет» / Факультет історії та міжнародних відносин / Кафедра міжнародних відносин та суспільної комунікації. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/11765>
2. Інституційний репозитарій ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» / Юридичний інститут / Кафедра політичних технологій. URL: <http://193.110.163.202/handle/2010/21654>
3. Електронний репозитарій Одеського національного університету ім. І.І. Мечнікова / Факультет міжнародних відносин, політології та соціології. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/16>
4. Репозитарій Національного авіаційного університету / Факультет міжнародних відносин / Кафедра міжнародних відносин, інформації та регіональних студій. URL: <https://dspace.nau.edu.ua/handle/NAU/9125>
5. Міністерство закордонних справ України. URL : <https://mfa.gov.ua>
6. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/>
7. Brookings Institution. URL : <https://www.brookings.edu/>
8. Carnegie Endowment for International Peace (CEIP). URL : <https://carnegieendowment.org/>
9. Chatham House (Royal Institute of International Affairs). URL :

<https://www.chathamhouse.org/>

10. European Union (EU). URL : https://europa.eu/european-union/index_en

11. Institute for the Study of War (ISW). URL : <https://www.understandingwar.org/>

12. North Atlantic Treaty Organization (NATO). URL : <https://www.nato.int/>

13. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). URL : <https://www.oecd.org/>

14. RAND («Research and Development») Corporation. URL : <https://www.rand.org/>

15. Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI). URL : <https://www.sipri.org/>

16. The Center for Strategic and International Studies (CSIS). URL : <https://www.csis.org/>

17. United Nations (UN). URL : <https://www.un.org/en/>